

Nada Vajs

DENOMINACIJSKI REZULTATI SEMIČKIH PODUDARANJA U NAZIVIMA ZA BILJKU *PHYSALIS ALKEKENGI*

Na primjeru hrvatskih pučkih naziva za mjehuricu, *Physalis alkekengi*, uspoređenih s nazivima u drugim, želi se pokazati kako se određene karakteristike biljke, jezično izražene na temelju različitih semova, odražavaju u pučkim denominacijama, gdje dolazi do njihovih semantičkih podudaranja, ne isključujući pri tom određene specifičnosti u konceptualizaciji tih istih semova.

1. Pučka taksonomija u leksikološkoj organizaciji nekoga jezika, jednako kao i specijalni jezici (jezici pojedinih struka, te šatra), predstavljaju zapravo neku vrstu paralelnih kodova. U fitonimiji nazivi kao *medvjeda šapa* ili *vilina kosa*, u strojarstvu *glava* (motora) ili u šatri izrazi *tikva*, *buča*, zapravo su jezični izrazi koji ne konotiraju, već imaju vlastiti signatum, vlastite sadržaje, tj. upućuju na određene stvari. Za njih možemo reći da su motivirani, jer je u njihovim izrazima došlo do semantičkog transfera. U jezičnoj komunikaciji ti leksemi dalje funkcioniraju bez posredstva početne metafore.¹

Za jezični znak općenito kažemo da je motiviran ukoliko postoji neka veza na planu forme sadržaja između tog znaka i stvarnosti koju označava.² No, u gore navedenim primjerima nije riječ o izravnoj motivaciji već o metaforičkoj motivaciji. Metaforička je motivacija česta u botaničkim pučkim denominacijama. U davanju naziva pojedinim biljkama čovjek uočava njezine karakteristike, uspoređuje to s "nečim" (pučka klasifikacija)³, zatim asocira na "nešto" (metaforizacija) i to, uz denominacijske kriterije, jezično izražava.

¹ Usp. Pottier 1967:23; Coseriu 1971:287 i d.

² Ovdje nećemo ulaziti u stare rasprave o motiviranosti jezičnog znaka, usp. Saussure, Benveniste 1939, Bally 1940, Egen 1949, Martinet 1957, Lepschy 1962, Enger 1962, Ullmann 1965:102, Norrick 1981. i dr.

³ Usp. Guiraud 1967; Zamboni 1973; Vajs 1979.

Semantičke strukture fitonima u jednom jeziku, koje se temelje na metaforičkim nazivima, dakle prozirnim izrazima, usporedive su s botaničkim pučkim denominacijama u drugim jezicima i ljudskim zajednicama s posve različitom kulturološkom tradicijom. Štoviše, mogu se ustanoviti određeni denominacijski postupci, tj. određene motivacije u formi sadržaja koje su zajedničke u brojnim jezicima.⁴

Vidjet ćemo to na primjeru pučkih naziva za mjehuricu, *Physalis alkekengi*, zeljastu biljku iz porodice pomoćnica, Solanaceae. Nastojat ćemo pokazati kako se određene karakteristike biljke, koje se jezično mogu ostvariti polazeći od različitih semova, odražavaju u hrvatskim pučkim denominacijama. Fitonimijske potvrde uzimat ćemo od najranijih izvora do danas i semantički ih usporediti s pučkim denominacijama u nekim slavenskim i neslavenskim jezicima. U tim će se pučkim denominacijama pokazati određena semantička poklapanja što ne isključuje i određene specifičnosti u konceptualizaciji semova.

2. Plodove mjehurice, *Physalis alkekengi*, botaničari opisuju kao “okruglaste i sjajne crveno obojene bobice, umotane u jako nabrekli i okruglastu čašku” (Kušan 446), “kuglaste i sjajne narančastocrvene, kao trešnja velike bobice⁵, umotane u nabrekli, mjehurasti, narančasti ovoj od čaške, koji izgleda kao lampion” (Grlić 260); “Die Frucht iste eine scharlachrote, etwa kirschgroße Beere, die von dem stark blasig aufgetriebenen Kelch umgeschlossen ist” (Marzell 3, 706). Vidimo, dakle, da su bitne karakteristike biljke okruglasta čaška (narančasto)crvene boje, dakle “neka forma”, što se jezično može izraziti semom “okruglost” i “boja”, tj. “crvena” ili “narančastocrvena boja”.

2.1. Dakle, karakteristika ploda - okruglasta bobica, koja se jezično temelji na semu “okruglost”, onomasiološki gledano može odgovarati mnogim predmetima, pa je tako i za našu biljku moguće konceptualizirati forme sadržaja kao “mijeh → mjehur”, “balon”, “lampion”, “svjetiljka”, “kapuca”, “židovska kapa”, “kesa” i dr.

2.1.1. Konceptualizacija “mijeh” → “mjehur”.

Već i u nazivima klasičnog latiniteta nalazimo takvu metaforičku motivaciju. Plinije (NH 21, 177) mjehuricu naziva *vesicaria* (< lat. *vesica* “mjehur”). Pseudo Apulej (75, 25) spominje bobice koje su umotane “in folliculis rotundis, *vesicae* similibus”. Za mjehuricu u klasičnom latinitetu postoji i niz sinonimnih naziva,

⁴ Usp. Berlin - Breedlove - Raven 1966, 1973. i 1974; Berlin 1978. Harris 1948, Conklin 1955. i 1962, Goodenough 1956, Lounsbury 1956, Frake 1961, Kay 1966, Pottier 1967. i dr.

⁵ Te su bobice jestive i ljekovite, a otrovan je samo mjehurasti ovoj.

među kojima je također uočljiva konceptualizacija “mijeh”: *strychnon*, *halicaccabon*, što je transkripcija Dioskuridova naziva *στρύχνος ἑλικάκαβος* (Mat. med. 4, 71), gdje predgrčki korijen *κάκ-* možda potječe od i.-e. **gag-* “kugla”), *auricula leporis*, *fysalis* (< grč. *φύσα* “mjehur, mijeh”), *vesicago*, *vesicalis* (lat. *vesica* “mjehur”) i dr. (v. Carnoy 136, André 306). Od predlineovskih naziva jedino se u nazivu *solanum vesicarium*⁶ (Bauhin, *Pinax* 166) nalazi slika sadržaja “mjehur”, no taj je naziv nastao na temelju usustavljivanja postojeće pučke nomenklature. Od Paracelsusova doba (16. st.), prema naučavanju o signaturama stvari (*signatura rerum*), plodovi mjehurice, koje je priroda stvorila nalik na mjehur, upućuju na korisnost te biljke za bolesti mjehura.

U slavenskim se jezicima uglavnom prepleću nazivi izvedeni iz leksema *mijeh* → *mjehur* [baltoslav., sveslav. i praslav. podrijetla, usp. stesl. *měchъ* “pellis pera, saccus” > *mijeh*⁷, i “sveslav. i praslav. izvedenicu na *-ur = ir < -yr*): *mjehur*] pored *mjehir*”.⁸

U našim starijim leksikografskim djelima nazive s konceptom “mijeh”, “mjehur” nalazimo u nekoliko izvora. U mletačkom rukopisu koji je u novije doba identificiran kao Roccabonellin kodeks (*Liber de simplicibus*, sredina 15. stoljeća)⁹ nalaze se u §18. *De Kekengi*, uz latinske potvrde *vesicaria*, *vesicago*, *cacabus*, i hrvatski naziv *mikunice*¹⁰ /pisano *micuničel*. Vitezović u svom rukopisnom rječniku *Lexicon Latino-Illyricum*, završenom početkom 18. stoljeća, na nekoliko mjesta uz različite latinske sinonimne nazive navodi hrvatske ekvivalente. Njegov čakavski naziv *mihurica* nalazi se s.v. *vesicaria*, *herba halicacabus* (l. 515) i s.v. *halicacabus*, *halicacabum vesicaria* (l. 232).¹¹

Od kajkavskih leksikografa, Patačić s.v. *halicacabus* (l. 606) navodi fitonim *mohunice*, koji je uz varijante *mohunjac*, *mounica*, *maunica*, *mohva*, *mohvica* (Šulek

⁶ U ljekarničkoj je uporabi dolazilo do brkanja naziva *solanum vesicarium* s nazivom *solanum somniferum*, koji je označavao srodnu vrstu *Atropa belladonna*.

⁷ V. Bezljaj 2, 175 s.v. meh.

⁸ V. Skok 2, 421 s.v. mijeh.

⁹ Više o njemu v. Vajs 1996, gdje se navodi sva relevantna literatura o tome.

¹⁰ Šulekovo (236) je čitanje te potvrde također *mikunice*. Formom je ovaj naziv najbližiji poljskom nazivu *miechunka* (odakle je preuzet češki naziv *měchunka*), s hrvatskim množinskim likom sufiksa *-ica*, v. Babić 164.

¹¹ Držimo da se nazivi *klokoč*, *klokočevina*, *klokočikovina*, *kljokočikovina*, što ih Vitezović donosi s.v. *vesicaria*, s.v. *alkekengi* i s.v. *halicacabus* ne bi mogli uzeti kao autentični nazivi za *Physalis alkekengi*, jer u svim našim popisima oni se odnose isključivo na *Staphylea pinnata*, por. *Staphylaceae*. Osim toga, nazivi *klokoč* i var. pripadaju istom sveslavenskom tipu: usp. polj. *klókoczka*, ukr. *klekička*, rus. *klekočka*, češ. *klókoč*, *klókoček*, *klókočka*, bug. *klókočina*, slov. *kloček*, *kločičevac* i dr., koji označavaju tu biljku, v. Machek 141; Bezljaj 2, 46 s.v. kločiti.

245), izvedenica od *mohuna* "mahuna", "komuška", što je jedno od ostvarenja od *měchъ > mijeh*.¹²

Parčić (425) navodi *mjehurica* "alchechengi (pianta)", što je postao današnji standardni naziv.

Ostale hrvatske potvrde s konceptualizacijom "mijeh", "mjehur" nalazimo u Šuleka (236) *mjehurac*, *mjehurica*, *mihurica*, *mijurica*, *mihurnjača*, *miurica*.

U drugim slavenskim jezicima isti se semantizam i etimološki poklapa: slov. *mešičje*, polj. *miechunka*, *miechuwka*, *miechownica*, *moszenki* i stariji oblik *moszonki*, ukr. *mihurka* (Borza 130), rus. *michunka*, *mechunka*, *mochurka*, *mjachunka*¹³, češ. *mochyně*, *měchunka* (Machek 206).

Istu formu sadržaja nalazimo i u drugim neslavenskim jezicima: njem. *Blasenkirschen*, *Wunderblase* (Marzell 3, 707), tal. *vescicaria* (Toskana), *vessicaeria* (Bologna), *vesighe* (Venezia) (Penzig 1, 350); rum. *beșică beșisuri*, *beșicuță*¹⁴ (Borza 130).

2.1.2. Konceptualizacija "balon".

U hrvatskoj fitonimiji ne nalazimo takvu konceptualizaciju, no potvrđena je u drugim jezicima: njem. *Ballonblume*, *Luftballonpflanz* (Marzell 3, 709); tal. *palloncini* (Toskana), *balonsi*, *bolunsi* (Lombardija), *paloncin* (Piemonte), *pallunzine* (Abruzzi), *pallunitte* (Marche) (Penzig 1, 350); dan. *ballonplante*, *ballon(er)* (Lange 2, 237).

2.1.3. Konceptualizacija "lampion".

Njemački *Lampionpflanze*, *Lampionblume* (Marzell 3, 709), dan. *lampionsplante* (Lange 2, 237).

2.1.4. Konceptualizacija "svjetiljka".

Njemački *Laternenblum*, *Laterne*, *Laternenpflanze* (Marzell 3, 709); dan. *lanterneplante* (Lange 2, 237); franc. *lanterne*, *lanterne rouge*, *herbe aux lanternes* (Rolland 8, 118), *lampe vénicienne* (Bastin 212); engl. *chinese linternplant* (Borza 130).

¹² V. Skok 3, 265 s.v. ma(h)una.

¹³ Ruski nazivi mogu biti izvedeni i od sveslav. i praslav. *mošъna*, v. Machek 206.

¹⁴ "Rum. *bășică* "Blase, Luft-, Wasserblase" = *beșică* (Erdelj, Moldavija) < lat. *vessica*", usp. Skok 1, 141.

2.1.5. Konceptualizacija “zvono”.

Njemački *Glögglichrut* (Marzell 3, 709), danski *Kineserklokke* (Lange 2, 237), franc. *herbe aux cloques*¹⁵, *eskilous* (= *clochettes*, Aveyron), *campanna* (Rolland 8, 117), a možda i *coqueret*, *conquerette*, *coquelet* i var. (v. REW 1995); tal. *erba chiocca* (Lombardija), *sonali*, *campanele* (Venecija) (Penzig 1, 350).

2.1.6. Konceptualizacija “kapa”, “kapuca”.

Njemački *Kapuzinerhaube*, *Judenhütlein*, *Juden-Döckelein* (Marzell 3, 708); tal. *berrettin di Giudèo* (Penzig 1, 350). Daljnji semantički pomak sa “svećeničke ili židovske kape” na “lice koju takvu kapu nosi” je uočljiv u nazivima kao što su rumunjski fitonimi *păpălău*, *papală*, *papalău* (*papa* = “Papa”, v. Borza 130), ali i Vitezovićev naziv *fratrić* (s.v. *halicacabus*, l. 232), kao i Parčićev - *fratrica* (150) “alchechengi (pianta)”.

2.1.7. Konceptualizacija “kesa”.

Samo u slavenskim jezicima nalazimo nazive koji kao sliku sadržaja imaju “kesa”, što je izraženo sveslav. i praslav. izrazom *mošbna*¹⁶, a nalazimo je i u hrvatskoj potvrdi *mošenki*, za koju nije jasno gdje je potvrđena (Šulek 247), te u Mikaljinu dvočlanom nazivu *mošenski* /tisk. *mošcenski*/ *trava* (266). U drugim slavenskim jezicima nalazimo: slov. *mošenki*, *mošnjičnik* (Bezljaj 2, 196 s.v. *mošnja*), poljski *moszonki*, slovački *machovka*, rus. *mošna*, *mošnucha*, *mochunka* (sve u Machek 205-206), gornjoluž. *Judašowa móšen* (Militzer-Schütze 205).

U hrvatskim se nazivima ta konceptualizacija pojavljuje i u nazivima za druge biljke: *mošna*, *Orchis*, *mošnjak*, *mošnica*, *Capsella bursa pastoris* (Šulek 247 i d.).

Drugi razlikovni sem je “crvenkasta boja”, koja je konceptualizirana plodovima koji su okrugli i crveni: “trešnja”, “jagoda”, “jabuka”¹⁷ i sl.

2.2.1. Konceptualizacija “trešnja”, “višnja”.

U kajkavskim starijim rječnicima (Belostenec, Jambrešić i Patačićev, rukopisni rječnik) nalazimo potvrde za mjehuricu koje u formi sadržaja imaju konceptualizaciju “trešnja”, “višnja”, a i neke druge okrugle plodove, npr. “grožđe”. Belostenec (1, 1258), s.v. *vesicaria*, ima *židovska črešnja* i *pesje grozdje*, a s.v.

¹⁵ Za bogatu obitelj nastalu iz vlglat. *clocca*, v. FEW 2/1, 790-792, a za *coq-* (< onomat. *kok-*), v. *ibid.* 2/2, 857-865.

¹⁶ V. Skod 2, 459 s.v. *mošnja*; Bezljaj 2, 196 s.v. *mošnja*.

¹⁷ Za plod jabuke crvena boja nije karakteristična, no ne može se reći da nema i crvenih jabuka.

halicacabum (1, 622) & *halicacabus*, ponavlja židovska črešnja i opisuje biljku: *stražnjak, koji na vrteh raste i bodeče jabuke ima*. U hrvatskome dijelu (2, 483), s.v. *židovski*, pod točkom 5. navodi sintagmu *židovska črešnja*. Jambrešić, s.v. *vesicaria* (1026) ima hrvatski naziv *kuščenjak* (koji nije potvrđen ni u AR ni u Šuleka) i *židovska črešnja*, njem. *Judenkirsche*, a s.v. *halicacabum* (352) ima *židovska višnja*, te njem. *Juden-Kirschen, Boberellen*. Patačić (1. 606) s.v. *halicacabus* navodi sintagmu *črešne židovske* i iznad te hrvatske potvrde dopisuje *mohumice*, a u zagradi, navodi češki naziv *višnje morske*, zatim njem. *Juden kirschen, Boborellen*¹⁸, *Roht-nacht-Schatt(?)*¹⁹, te *Teuffels Kirschen*.

Od ostalih jezika, istu sliku sadržaja nalazimo u nazivima: slovenskom *judovska češnja* (Šulek 134), slovačkom *židovská čerešňa*, staročeš. *višně mořské*, češ. *psi višňa* (Machek 206), francuskom *cerise, cerise d'hiver, cerise d'outremer, cerise en chemise* (Rolland 8, 118), talijanskom *ciliequine* (Toskana) Penzig 1, 350; njemačkom *Rotes Kirschen, Steinkirschen, Erdkirsche, Mönchkirschen, Winterkirschen, Weinkirschen, Balsamkirsche, Römisch Kirssen, Wälsch Kirschen* (Marzell 3, 710), engl. *winter cherry* (Marzell 3, 710-712).

U mnogim dvočlanim ili složenim nazivima uz osnovni semantizam "trešnja", "višnja", "jabučica" i dr. kvalifikativ "židovski" dodatno determinira našu biljku. Tako se ona razlikuje od "pravih" trešanja, "pravih" višanja, kao npr. njem. *Judenkirsche, Judaskirsche, Judenkraut* (Marzell 3, 711), dan. *Jodenkers, jødekirsebær, jødiske kirsebær* (Lange 2, 236), franc. *cerise de juif* (Rolland 8, 118), friul. *zariése-di-zugiò* (Pirona 1302), rum. *cireaşa evreilor* (Panţu 211), *cireaşa evreului, cireaşă jidovească, cireaşa jidovului* (Borza 130).

Determinativi kao "vražji", "vučji", "pasji" kao npr. u njem. *Teuffelskirßen, Teufelskirsche, Teufelsauge, Wolfsbeere, Wolfskirschen, Wolfstrauben* (Marzell 3, 711), francuskom (Provansa) *érvo déy sér* ("herbe des serpents", Rolland 8, 119) ili u albanskom *rrush gjarpëri* (FSKSh 363)²⁰, označuju biljku kao neupotrebljivu za jelo ili čak otrovnu. Svi ti kvalifikativi govore zapravo da je riječ o "nepravim" trešnjama, višnjama, što je u pučkim botaničkim denominacijama česta pojava.

¹⁸ Podrijetlo ovoga njemačkoga naziva i varijanata *Bobarella, Pubarella, Bobrellen, Buberelle* prema Grimmu (*Deutsches Wörterbuch* 2, 199) ima dvojako tumačenje: izvođenje od *Puppe* (usp. ostale njem. nazive *Blasenpuppe, Puppenkirsche*) ili iz romanskog lika *puparella*. No, može se pomišljati i na izvođenje od *Bobbel* "mjehur", v. Marzell 3, 713.

¹⁹ Prema najiscrpnijem repertoaru njemačkih naziva, zaključujemo da bi to najvjerojatnije trebao biti neki iskrivljeni naziv od *Roth-* (zbog crvene boje čahure) + *nacht* "noć-ni" + *Schlutte* 'weites Oberkleid', nach dem weiten 'schlotternden' Kelche", v. Marzell 3, 707.

²⁰ Albanski je naziv sastavljen od leksema *rrush* "grožđe", "boba" i *gjarpër* "zmija" (v. FShSK), što odgovara semantizmu "zmijino grožđe".

2.2.2. Konceptualizacija “jabuka”, “jabučica”.

Među hrvatskim pučkim nazivima nalazimo *jabučica* (Šulek 116), *vučja jabučica* ili *vučja jabučina* (Sabljarove su potvrde, Šulek 449), slov. *jabučka* (Šulek 117). Od ostalih jezika nalazimo samo u češkom *lišči jablko* (Machek 206).

2.2.3. Konceptualizacija “jagoda”.

Hrvatski fitonimi *crljena jagoda*, *jagodina*, *gospina jagodica* (Parčić 293) dosta su pouzdane Sabljarove potvrde (Šulek 121-122). Od ostalih slavenskih jezika takvu konceptualizaciju nalazimo i u češkom - *židovská jahoda* (Machek 206).

3. Zaključak

Analiza semantičke strukture naziva za mjehuricu u hrvatskom uspoređenih s fitonimima u drugim jezicima, ali i s nazivima iz grčkog i latinskog, nedvojbeno upućuju na semičko jedinstvo referenta. Nazivi iz klasičnog doba, a i oni kasniji, istodobno govore i o njihovu pučkom podrijetlu. Naglašavamo - pučko podrijetlo, jer to znači da fitonimi u drugim genetski različitim jezicima, koji se u semantičkoj strukturi poklapaju, upućuju na semičko jedinstvo referenta.²¹ Do tog semičkog jedinstva u formi sadržaja dolazi, dakle, zbog toga što istu biljku govornici različitih jezika vide i doživljavaju približno jednako, a odatle iste ili slične metaforičke denominacije. Za nazive mnogih drugih biljaka, nadasve onih iz ljekarničke uporabe, iako postoje poklapanja u formi sadržaja, neće biti moguće pouzdano odrediti što je izvorno pučka denominacija (semičko jedinstvo referenta) a što knjiška, odnosno semantička prevedenica.

²¹ Sličnu situaciju nalazimo i u pučkim ihtiološkim nomenklaturama. Pri određivanju etimologije pučkih naziva za neke ribe često je presudno poznavanje referenta i njegova habitata. Riječ je, dakle, o semičkom jedinstvu u pučkim denominacijama, tj. o zajedničkom semu koji se nalazi u itionimima različitih jezika, v. V. Vinja *De l'importance de la connaissance du référent dans la recherche étymologique: les dénominations de l'Orthogoriscus mola*, *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 39, 1975, 7-26.

LITERATURA

1. André = ANDRÉ, J. (1956) *Lexique des termes de botanique en latin*, Paris 1956.
2. BABIĆ, S. (1991) *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, HAZU-Globus, Zagreb.
3. BALLY, CH. (1940) L'arbitraire du signe. Valeur et signification, *Le Français Moderne*, 8, Paris, 193-206.
4. BALLY, CH. (1941) Sur la motivation des signes linguistiques. *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, 41, 75-88.
5. Bauhin *Pinax* = BAUHIN, Caspar (1671) *Pinax theatri botanici, sive Index in Theophrasti, Dioscoridis, Plinii et Botanicorum qui a saeculo scripserunt opera plantarum circiter sex millium ab ipsis exhibitorum nomina*, 522 str. + Index, Basilea.
6. Belostenec = J. Belostenec, *Gazophylacium seu latino-illyricorum...*, I; *Gazophylacium illyrico-latinum...*, II, Zagrabiae 1740.
7. BENDIX, E.H. (1970) Analyse componentielle du vocabulaire général, *Langages* 20, 1970, 101-128. (prijevod iz: *Componential Analysis of General Vocabulary*, izd. Mouton 1966).
8. BENVENISTE, E. (1939) Nature du signe linguistique, *Acta linguistica*, I.
9. BENVENISTE, E. (1966) *Problèmes de linguistique générale*, Paris.
10. BERLIN, B. - BREEDLOVE, D. - RAVEN, P. (1966), Folk Taxonomies and biological Classification, *Science* 154, 273-275.
11. BERLIN, B. - BREEDLOVE, D. - RAVEN, P. (1973) General Principles of Classification and Nomenclature in Folk Biology, in *American Anthropologist* 75, 214-242.
12. BERLIN, B. - BREEDLOVE, D. - RAVEN, P. (1974) *Principles of Tzeltal Plant Classification*, New York Academic Press.
13. BERLIN, B. (1978) Ethnobiological Classification, *Cognition and Categorization*, Hillsdale: L. Erlbaum Publishers, 9-26.
14. Bezlaj = BEZLAJ, F. (1977-1995) *Etimološki slovar slovenskega jezika I-III (A- S)*, Ljubljana.
15. Borza = BORZA, Al. (1968) *Dictionar etnobotanic, cuprinzînd denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, București.
16. Carnoy = CARNOY, A. (1959) *Dictionnaire étymologique des noms grecs de plantes*, Louvain.
17. CONKLIN, H.C. (1955) Hanunóo Color Categories, *Southwestern Journal of Anthropology* 11.
18. CONKLIN, H.C. (1962) Lexicographic treatment of folk Taxonomies, *Problems in lexicography*, Bloomington - La Haye.
19. COSERIU, E. (1971) *Teoria del linguaggio et linguistica generale* (L'uomo

- e il linguaggio; Sistema, norma e "parole"; Forma e sostanza nei suoni del linguaggio; Logicismo e antilogicismo nella grammatica; Per una semantica diacronica strutturale; Le strutture lessematiche; Solidarietà lessicali), Bari.
20. Dioskurid = *Pedanii Dioscuridis Anazaarbei de materia medica libri V*. Ed. M. Wellmann, 3. vol. Berlin 1907-1914.
 21. EGEN, N. (1949) Le signe linguistique est arbitraire, *Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague*
 22. ENGLER, R. (1962) *Théorie et critique d'un principe saussurien: l'arbitraire du signe*, Genève.
 23. FEW = W.v. Wartburg, *Französisches etymologisches Wörterbuch*, I-XXI, Tübingen 1948 - Basel 1965.
 24. FRAKE, CH.O. (1961) The Diagnosis of Dicease among the Subanum of Mindanao, *American Anthropologist* 63, 113-132.
 25. FRAKE, CH. O. (1962) The Ethnographic Study of cognitive Systems, *Anthropology and Human Behavior*, Anthropological Society of Washington.
 26. FSKSh = *Fjalor Serbokrotisht-Shqip*, Priština 1974.
 27. FShSK = *Fjalor Shqip-Serbokroatisht*, Priština 1981.
 28. GOODENOUGH, W.H. (1956), "Componential Analysis and the study of Meaning", *Language* 32, 195-216.
 29. Grlić = GRLIĆ, Lj. (1990) *Enciklopedija samoniklog jestivog bilja*, Zagreb.
 30. GUIRAUD, P. (1967) *Structures étymologiques du lexique français*, Paris.
 31. HARRIS, Z.S. (1938) Componential Analysis od Hebrew paradigm, *Language* 24, 87-91.
 32. Jambrešić = JAMBREŠIĆ, A., *Lexicon latinum Illyrica, Germanica et Hungarica locuples...*, Zagrabiae 1742.
 33. KAY, P. (1966) Taxonomy and Semantic Contrast, *Language* 47, 866-887.
 34. Kušan = KUŠAN, F. (1956) *Ljekovito i drugo korisno bilje*, Zagreb.
 35. Lange = LANGE, J. (1959-1961) *Ordbog over Danmarks Plantnavne*, 3. sv. København.
 36. LEPSCHY, G.C. (1962) Ancora su "l'arbitraire du signe", *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa XXXI*, 65-102.
 37. LOUNSBURY, F.G. (1956 i 1966), A Semantic Analysis of the Pawnee Kinship Usage, *Language* 32, 158-194; Analyse structurale des termes de parenté, *Langages* 1, 75-99.
 38. Machek = MACHEK, V. (1954) *Česká a slovenská jména rostlin*, Praha.
 39. MARTINET, A. (1957) Arbitraire linguistique et double articulation, *Cahiers Ferdinand de Saussure*, 15, 106-116.
 40. Marzell = MARZELL, H., *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen*, I-IV; Registerband V, Leipzig-Stuttgart 1937-1979.
 41. NORRICK, N. (1981) *Principles in Semantic Theory*, Amsterdam.

42. PANȚU, Z. C. (1929) *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic*. București.
43. Parčić = PARČIĆ, D.A., *Rječnik hrvatsko-talijanski*, 3. izd., Zadar 1901; pretisak 1995, Artresor, Zagreb.
44. Patačić = PATAČIĆ, A., *Dictionarium latino-illyricum et germanicum...*, (rkp. 1054 str., nastao između 1772. i 1779), Veliki Varadin i Kaloča.
45. Penzig = PENZIG, O. (1924) *Flora popolare italiana I-II*, Genova 1924.
46. Plinije = PLINE, *Naturalis Historia*, ed W.H.J. Jones, The Loeb Classics, London 1956. i d.
47. POTTIER, B. (1967) *Présentation de la linguistique. Fondements d'une théorie*, Paris.
48. POTTIER, B. (1974) *Linguistique générale. Théorie et description*, Paris.
49. Pseudo-Apulej = PSEUDO-APULÉE, *Herbarius*, izd. Howald-Sigerist, Leipzig 1927.
50. REW = W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1935 (3. izd.).
51. Rolland = ROLLAND, E. (1896-1914) *Flore populaire ou histoire naturelle des plantes dans leurs rapports avec la linguistique et le folklore*, I-XI, Paris.
52. SAUSSURE DE, F. *Cours de linguistique générale* (Édition critique préparée par Tulio de Mauro) Payot, Paris, 1984 (prijevod s tal. Laterza, Bari, 1967)
53. Skok = SKOK, P. (1971-1974) *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, Zagreb.
54. Šulek = ŠULEK, B. (1879) *Jugoslavenski imenik bilja*, Zagreb.
55. ULLMANN, St. (1965) *Précis de sémantique française*, Berne.
56. VAJS, N. (1979) Zoomorfski elementi u nazivima biljaka, *Rasprave Zavoda za jezik*, Zagreb.
57. VAJS, N. (1994) Osvrt na nazive biljaka u Vitezovićevu *Lexicon latino-illyricum*, *Senjski zbornik* 21, Senj, 135-148.
58. VAJS, N. (1996) Prinos hrvatskoj fitonimiji: Nicolò Roccabonella (1386-1459) *Liber de simplicibus, Folia onomastica croatica*, 175-187, Zagreb.
59. Ritter-VITEZOVIĆ, P. *Lexicon latino-illyricum*, rkp., Metropolitana, sign. MR 112 (566 listova formata 21 x 66), poč. 18. st.
60. ZAMBONI, A. (1973) Categorie semantiche e categorie lessicali nella terminologia botanica, *Aree Lessicali* 8, 53-83.

RÉSUMÉ

CONCORDANCES SÉMIQUES DANS LES DÉNOMINATIONS POPULAIRES DE L'ALKÉKENGÉ (*PHYSALIS ALKEKENGI*)

On cherche à montrer la façon dont les caractéristiques déterminées de la plante - à

baies rouges - désignée en français métaphoriquement comme *amour en cage* ou bien comme *lanterne* ou *coqueret* (*Physalis alkekengi*), appellent en croate depuis les plus anciennes attestations des dénominations basées sur la communauté des sèmes "rondeur" et "(couleur) rouge(âtre)". Il en est de même dans la phytonymie latine et grecque ainsi que dans d'autres langues slaves et non slaves. Dans la conceptualisation des phytonymes il y a nombre de concordances ("vessie" → "outré", "griotte", "cerise"...), mais on constate aussi de spécificités plus déterminées ("ballon", "lanterne", "lampion ...). En nous basant sur les attestations phytonymiques pour la *Physalis alkekengi* nous pouvons venir à la conclusion que dans la structure sémantique des dénominations populaires on constate une concordance sémique dans la forme du contenu (selon L. Hjelmslev) à cause du fait que la même plante est vue et vécue par les sujets parlants des langues différentes à peu près de la même manière ce qui a pour conséquence les mêmes ou semblables dénominations métaphoriques.

Mots clés: phytonymie, onomasiologie, sème